

Het Witte Lotusblad

Belgische Theosofische Vereniging vzw
Loge Witte Lotus

Jaargang 9 - nummer 7-8
zomer 2014

BELGIE/BELGIQUE

P.B./P.P.

2000 ANTWERPEN
GROENPLAATS

BC 30217

Colofon:

Maandblad

Erkenningnummer

P708093

Versijnt niet in juli en augustus.

De Belgische Theosofische Vereniging vzw
zetelt in 1000 Brussel, Geuzenplaats 8.

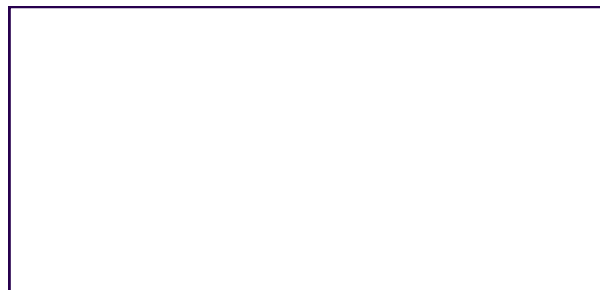
Verantwoordelijke uitgever :

Sabine Van Osta

p/a Milisstraat 22 - 2018 Antwerpen

Alle activiteiten van de BTV-loges te
Antwerpen gaan door in de Milisstraat 22,
2018 Antwerpen, tenzij anders vermeld.

Voor de inhoud van de artikels zijn enkel
de auteurs verantwoordelijk, hij vormt
geen uitdrukking van enig standpunt van
de BTV en haar afdelingen.

Loge Witte Lotus is nu ook te vinden op
Facebook en Twitter (<http://twitter.com/LogeWitteLotus>)

In dit nummer

<i>De drie doelstellingen</i>	1
<i>BTV-Loges in Antwerpen</i>	
<i>Theosofie en Kunst, enkele bemerkingen vooraf</i>	2
<i>Frans Wittemans als Theosofisch dichter</i>	3
<i>Conférence imagée, euritmie en paneuritmie</i>	8
<i>Jean Delville, Kunst in dienst van de mensheid</i>	12
<i>Een dag met Tim Boyd</i>	15
<i>Internationaal Theosofisch Centrum</i>	
<i>Algemene Vergadering Loge Witte Lotus</i>	
<i>Programma Loge Witte Lotus</i>	16
<i>De Belgische Theosofische Vereniging</i>	
<i>Vrijheid van Denken</i>	

De drie doelstellingen

De Theosofische Vereniging kent de volgende doeleinden:

1. Het vormen van een kern van de universele broederschap der mensheid, zonder onderscheid van ras, geloof, geslacht, kaste of huidskleur.
2. Het aanmoedigen van de vergelijkende studie van godsdienst, wijsbegeerte en wetenschap.
3. Het onderzoeken van de onverklaarde wetten van de natuur en van de vermogens die in de mens latent aanwezig zijn.

De Theosofische Vereniging streeft voor haar leden een volledige vrijheid van denken na. Instemming met bovenstaande drie doeleinden is de enige voorwaarde voor lidmaatschap.

De Belgische Theosofische Vereniging vzw

Loges in Antwerpen

Loge Antwerpen

Bijeenkomsten - secretariaat:
Milisstraat 22, 2018 Antwerpen

Voor alle informatie kan u terecht:

Telefoon: (03) 827 43 62 of (03) 272 58 53

E-mail : eddy.doms@pandora.be

Loge Witte Lotus

Bijeenkomsten: Milisstraat 22, 2018 Antwerpen
Secretariaat: Molenkouter 13 Bis, 2890 Sint-Amands
Telefoon: (0476) 879 968 of (0486) 631 997

Website: <http://www.logewittelotus.be>

E-mail: info@logewittelotus.be

IBAN BE 92 7360 0139 2723 - BIC KREDBEBB
tnv Vandekerkhove & Van Osta & Opghaffen

Theosofie en Kunst, enkele bemerkingen vooraf

Christian Vandekerckhove

Wanneer we spreken over theosofie en kunst, rijzen al meteen enkele vragen. Gaat het over kunst die door de theosofie is geïnspireerd, of kunst gemaakt door theosofen? Hierbij bestaat de kans dat we zullen vastlopen in de-kip-of-het-ei vraagstukken. Praktisch komt het hierop neer dat we niet altijd zullen kunnen vaststellen of een bepaalde kunstenaar dit werk heeft gemaakt doordat hij theosoof is, ofwel dat we hem als theosoof beschouwen, precies omdat hij dit bepaald werk of deze werken heeft gemaakt. Bij antroposofische kunstenaars, bijvoorbeeld, zal dit onderscheid meestal veel duidelijker te maken zijn, omwille van de typische antroposofische kunstkenmerken.

In deze artikelenreeks zullen we het hebben over kunst in enkele van haar vele verschijningsvormen en facetten, maar steeds op een of andere manier gerelateerd aan theosofie of theosofen. Kunst uit zich onder meer in teken- en schilderkunst, beeldhouwkunst, architectuur, letteren, poëzie, muziek, dans, toneel en nog veel meer.

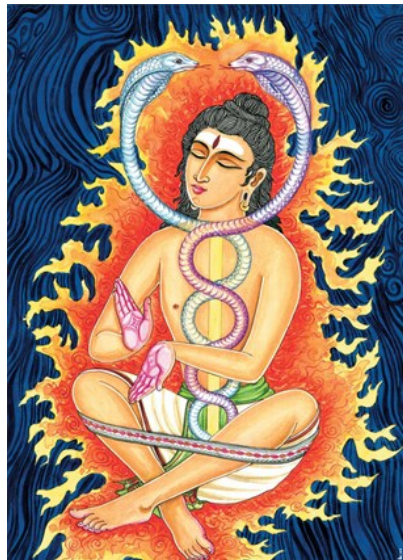
Wat is eigenlijk kunst en wat is de rol of de taak van de kunst?

Deze rol is natuurlijk samen geëvolueerd met de evolutie van de menselijke cultuur. Bij de natuurvolkeren vinden we kunst als magisch ritueel, zoals in de grotten van Altamira en die van de Vézèrevallei, waarvan de bekendste zijn Lascaux, met ongeveer 2000 afbeeldingen, de Font de Gaume, met 500 kleurschilderingen van dieren, de Grot van Rouffignac, enz.

Kunst werd reeds lang geleden ook gewoon bedreven als expressie van bewustzijnsinhouden. Ook treffen we reeds heel vroeg kunst aan, met esthetische bedoelingen, zoals de ornamentale kunst die op alle bewoonde continenten kan worden aangetroffen op gebruiksvoorwerpen en woningen. Kunst had soms reeds vanaf zeer oude tijden ook een helend en medisch doel, zoals in het sjamanisme.

In latere tijden krijgt de kunst nog andere opdrachten: idealiseren en onderwij-

zen. De kunstenaar maakt mooie beelden die deugden en kwaliteiten moeten voorstellen, om de medemens te inspireren tot even ideale gedrag en levenswandel, of om de mens gewoon te tonen, waartoe hij in staat is, als hij zich maar voldoende zou inspannen. De mens en de bovenmenselijke wereld worden door de kunst bezongen en verheerlijkt. Ook de onderwijzende taak van de kunst mag vanaf die periode niet worden onderschat. De kunst wordt onder meer een didactisch instrument.

Kunst als didactisch instrument:
“De Nadi Ida en de Nadi Pingala”

<https://www.himalayanacademy.com/media/books/what-is-hinduism/web/ops/xhtml/ch17.html>

Het wordt veel zakelijker als de kunst beschrijvend wordt en dient om informatie te delen en op te slaan. Kunst wordt archief of databank. De portretkunst, maar ook afbeeldingen van gebouwen, zijn hiervan voorbeelden, hoewel portretten ook vaak een persoonscultus tot doel hebben.

In de negentiende eeuw, bij de opkomst van de fotografie, zal deze laatste die taak van de teken- en schilderkunst overnemen.

Toen de schilderkunst van haar didactische- en archiveringsfunctie bevrijd was, kon ze een aantal andere wegen uitgaan. De 20ste eeuw is onder meer dankzij deze bevrijding van de zware

illustratieve taak van de schilderkunst, de eeuw geworden van de experimentele kunst. In vele gevallen zal de nieuwe kunstenaar niet meer de klassieke technieken beheersen en enkel werken naar een effect toe. Dit geldt niet enkel voor de schilderkunst, maar evenzeer voor de muziek en andere kunstvormen. Daarbij kwamen nog een aantal nieuwe technieken en technologieën, die zowat alles mogelijk maakten. Denk maar aan elektronische muziek, laserschilderen, hologrammen en zoveel meer.

Wie in de 19de eeuw “slechts” een kunstambachtsman was, dus niet scheppend, maar perfect en met vaste hand de technieken uitvoerend, wordt met terugwerkende kracht tot kunstenaar verheven, omdat slechts een minderheid van de nieuwe generatie kunstenaars nog met hem kan wedijveren op technisch gebied.

In de eerste fase van de artistieke bevrijding, leek de kunst in een doodlopende straat te zijn verdwaald. Er werden inderdaad doodlopende stegen verkend (Dadaïsme, l’Art pour l’Art, enz.), excentricisme werd tot een kwaliteit verheven. Maar telkens vond de kunst de weg terug naar haar missie.

Het experimenteren is inderdaad verder gegaan dan nodig, zelfs voorbij de grens van de ethiek. Denk maar aan zgn. kunstwerken met dieren, niet enkel het relatief onschuldige katten omhoogwerpen, maar “kunst” waarbij dieren moeten lijden en sterven. Het goorste voorbeeld is de kunstenaar die een aantal honden zonder voedsel of water in een tentoonstellingsruimte vastbond en ze stilaan liet sterven van ontbering, als schouwspel voor het publiek.

Wat blijft per saldo nog over als taak en mogelijkheden voor de kunst? Enkele doelen van kunst zie ik niet dadelijk verdwijnen. We zouden ze in twee categorieën kunnen onderbrengen: kunst als behoefte en kunst als dienst. De kunst kan immers worden bedreven ten behoeve van de schepper ervan, of ten

Vervolg van pagina 2

Theosofie en Kunst

Christian Vandekerckhove

behoefte van de ander, zeg maar *de consument*. Vaak is het een combinatie van beide.

Kunst als behoefte:

- Kunst als expressie (zowel voor het persoonlijk genot van de kunstenaar, als voor spontane therapie, trauma-verwerking)
- Kunst als zoeken naar evenwicht (Zen, ikebana, evenwicht in vorm en kleur)

Kunst als dienst:

- Kunst als boodschap (als aanklacht, overbrengen van ideeën)

Een combinatie van beide:

- Kunst als transcendentie (van materieel bewustzijn naar spiritueel bewustzijn)

Kunst heeft vaak met religieuze en spirituele inhouden te maken gehad. Het is dan ook geen toeval dat de Theosofische Vereniging vaak kunstlages heeft gekend, zoals de Vâhana Loge in Amsterdam en loges van kunstenaars. Begin 20ste eeuw telde de Belgische Theosofische Vereniging in Antwerpen 3 loges tegelijk: de Antwerp Lodge, de Branche Olcott en de Branche Persévérance. Alle drie waren ze door kunstenaars geïnspireerd of telden ze heel wat kunstenaars onder hun leden.

Gezien blijkt dat er heel wat te vertellen is over kunst en de redactie van Het witte Lotusblad een overvloed aan artikels heeft ontvangen, zal niet enkel dit zomernummer over dit onderwerp handelen, doch ook het nummer voor de maand september.

De redactie van Het Witte Lotusblad sluit, met dit zomernummer het werkingsjaar 2013-2014 af. Na een welverdiende vakantie van rust gaan we er terug tegenaan ..... in schoonheid ..... in KUNST.....

We wensen iedereen heel veel leesplezier en heel fijne zomermaanden.

De Redactie

Frans Wittemans als Theosofisch dichter

Christian Vandekerckhove

Over de Theosoof, Martinist, Rozenkruiser, Vrijmetselaar, esotericus, advocaat, senator, pacifist en naturist Frans Wittemans (1872-1963) hebben we het in de kolommen van het Witte Lotusblad al uitgebreid gehad.

Frans Wittemans en J. Krishnamurti
Ex archivo: Christian Vandekerckhove

In een trilogie in de nummers van oktober, november en december 2009 heb ik al een algemeen beeld gegeven van de persoon en zijn verdienste. Ook kwam hij ter sprake in het artikel over de verdwenen takken van de Theosofische Vereniging in Antwerpen, in het Zomernummer 2009 van het Witte Lotusblad, met name in een stukje over de Branche Persévérance, de theosofische loge in Antwerpen die door Frans Van Halle werd gesticht in 1910. Spoedig werd Wittemans lid van deze loge en toen Van Halle in 1911 naar de Verenigde Staten wilde uitwijken, had hij aan Wittemans gevraagd de leiding van de Loge Persévérance over te nemen. Hij zou zich van deze taak kwijten tot zijn dood in 1963. Ook voor het uitgebreide fotomateriaal wil ik naar de vier genoemde nummers van ons blad verwijzen.

In dit nummer hebben we het slechts over één aspect van het werk van deze veelzijdige man: zijn poëzie.

Wittemans schreef graag gedichten, vaak van zeer verschillende kwaliteit, dat moeten we toegeven. Soms maakte hij ook gelegenheidsgedichten, bijvoorbeeld voor de verjaardag van een vriend of ter gelegenheid van een plechtigheid. Van deze laatste soorten onuitgegeven gedichten heb ik nog enkele in mijn archief, alsook vroegere versies van de gepubliceerde, maar veel hiervan is verloren gegaan. Net zoals bij de uitgebreide briefwisseling van Wittemans, werd hier vaak het nut niet gezien om "al die papieren" te bewaren, wanneer de begunstigten kwamen te overlijden. Ik heb een aantal van zijn vrienden goed gekend en veelal stierven ze zonder (geïnteresseerde) erfgenamen na te laten. Boeken gingen naar opkopers en papieren naar de prullenmand.

Ter gelegenheid van zijn 60ste en 70ste verjaardag gaf hij een dichtbundel uit opgedragen aan zijn vrienden. Deze werden dan bij intekening verkocht en vaak van een persoonlijke handgeschreven opdracht voorzien. Bij zijn 60ste verjaardag in 1932 verscheen de bundel *Levenszangen*, Verlucht met pentekeningen van Elsa Van Hagendoren. Elsa en haar zuster Hélène waren twee meisjes die niet ver van hem vandaan woonden en regelmatig zijn zittingen thuis mochten bijwonen, onder meer om de koffie te schenken. Elsa werd later een bekend illustratrice van kinderboeken. Hélène Van Hagendoren, na haar huwelijk Hélène Van Snick, zou later in haar leven, gedurende jaren, de leiding op zich nemen van de Antwerpse tak van de Rosicrucian Fellowship, de Rozenkruisersbeweging van Max Heindel, waarvan ze de zetel bij haar thuis had, in 's Gravenwezel.

Wittemans' dichtwerk gaat over bekende personen, familie en vrienden, de natuur en uiteraard filosofische en theosofische themata. Uit deze laatste categorieën heb ik enkele voorbeelden geselecteerd die betrekking hebben op de Meesters en Krishnamurti.

Vervolg van pagina 3

Frans Wittemans als Theosofische dichter

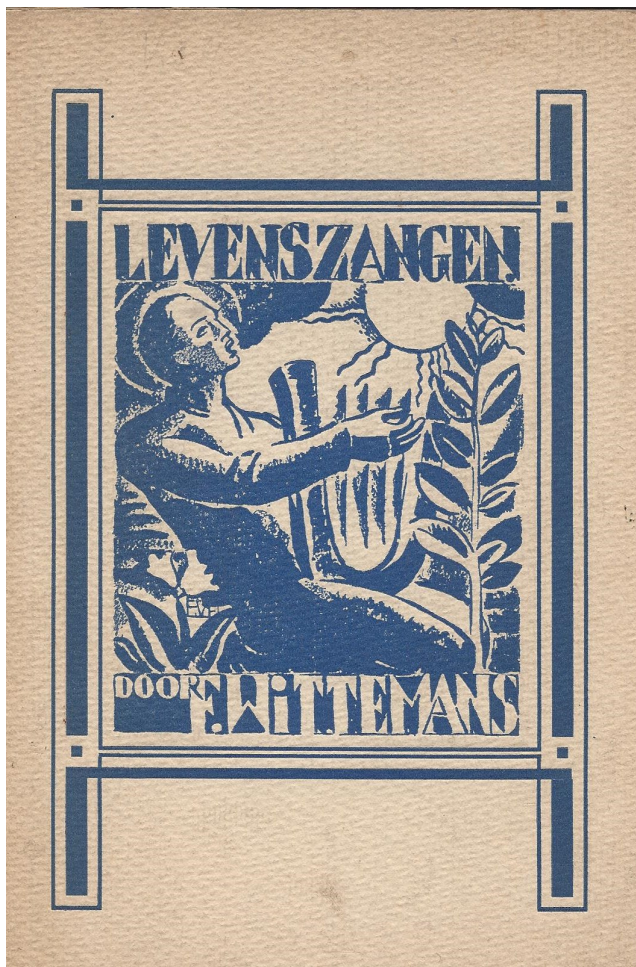
Christian Vandekeerkhove

We weten dat Wittemans een persoonlijke vriend was van Krishnamurti, zowel tijdens de periode van de Orde van de Ster als na de ontbinding ervan in 1929. Anderzijds was hij ook protestant; hij was ondervoorzitter van het consistorie van de Protestantse Kerk in Antwerpen. We kunnen dus stellen dat, hoewel protestant, hij toch meegegaan is in de overtuiging dat de jonge Krishnamurti het nieuwe voertuig was, waardoorheen de Christus of Wereldleraar zich in deze tijd zou manifesteren in de wereld. Nadat Krishnamurti de Orde van de Ster had ontbonden in 1929, is Wittemans – net zoals de meeste theosofen – hem ook gevolgd in zijn boodschap van Meester van de Vrijheid, ten opzichte van elke leer en elk ritueel. Tegelijk bleef Wittemans in zijn hoogste ideaal streven naar de realisatie van het Christosprincipe in de mens.

Hij heeft het nooit een probleem gevonden om lid te zijn van verschillende bewegingen die de naam hadden met elkaar in strijd te zijn. Zo ook hier wist hij beide identiteiten zonder antinomie te handhaven.

Hieronder geven we enkele gedichten die relevant zijn in verband met dit stuk van Wittemans' levensovertuiging. De spelling heb ik aangepast, de stijl natuurlijk niet.

Ex archivo: L. Opgenhaffen

In "AAN DE MEESTERS VAN WIJSHEID" verkondigt Wittemans zijn Credo aan de Meesters van Wijsheid.

AAN DE MEESTERS VAN WIJSHEID

O, gij Meesters, wier bestaan nu open werd verkond,
Die 'k op ons wachtend zie aan 't eind van 't lange pad,
Hoe zal ik U bezingen in dit, mijn laatste lied?

Gij, die hier op aard'het God'lijk plan volvoert,
Geheime, liefdevolle Leiders van des mensen lot,
Herauten van het Leven, hoog in reiner sferen;

In brede orgeltonen, in 'n verblindend licht,
Verrijzen uw grootse beelden voor mijn geestes oog,
Mij tot U roepend, voor het streven naar volmaking,

Met een edel hart bewaakt Gij gouden poorten,
Zich op'nend aan het eind' van 's levens les en smart,
Waartoe ieder vrij beproeft zijn eigen weg.

De kroon plaatst Gij op 't hoofd van die zich 't meest vergeet
In 's wereld dienst, naar Uw glanzend voorbeeld,
Alles off'rend voor het heil der mensen.

Heil'ge Meesters, 'k open gans mijn Ziel voor U,
Uw liefde en mededogen trachtend uit te stralen,
Door U vervoerd, waar alle zorg is opgeheven.

(zonder datum, vòòr 1932)

In "AAN KRISHNAMURTI" verkondigt Wittemans zijn trouw aan Krishnamurti als Meester van Wijsheid, maar bevestigt hij dat de wereld hier nog niet klaar voor is.

AAN KRISHNAMURTI**De Vrije Meester van het Leven**

Gij spreekt een taal van vuur, o Krishnamurti;
Uw woorden zijn als hamers, rotsen brekend.
Gij zijt een strenge Meester voor Uw volgelingen,
Die wakker schudt het hoogst bewustzijn,
Ons eigen weg en licht doet zoeken.

Vereen'ging met des Geliefden harte, verkondigt gij;
Het hart van alle wezens, van het Eene leven,
Om 't Koninkrijk des Geluks te erven kunnen,
Waar wij onverwelkb're rozen zullen vinden,
En des levens zuiv're waters drinken.
Geen Godsdienst Waarheid overtreffend;
Geen Godsaanbidding meer in stenen Tempels,
Doch het heil'ge erkend in ieder wezen.
Opstandig moet 't verstand steeds zijn,
Om op eigen wieden 't hoogste doel te nad'ren.

Vervolg op pagina 5

Vervolg van pagina 4

Frans Wittemans als Theosofische dichter

Christian Vandeckerkhove

Wordt het dan geen tijd, O Mensheid,
Dat gij uw eenheid voelt, verwerpend alle dogma's,
En beslist de kluisters opent, u gebonden houdend?
Dat Jood en Christ, Mahomedaan, Boeddhist,
Zich samen voegen in 'n nieuw geloof, voor allen één?

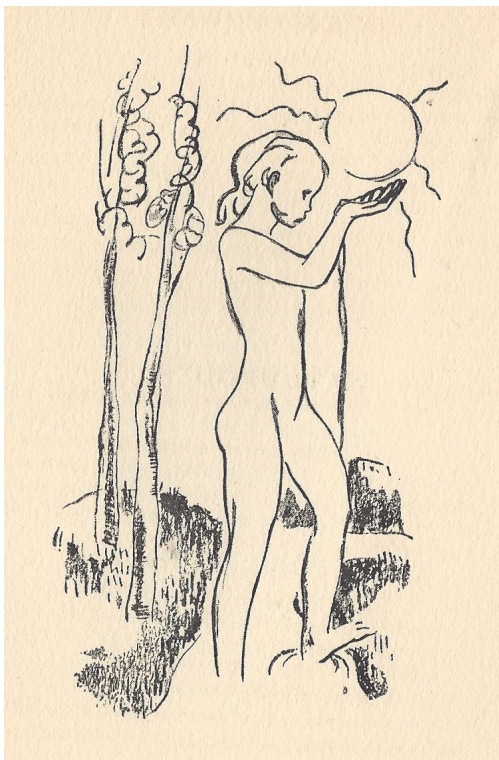
Velen nog begrijpen uwe boodschap niet,
Noch voelen diepe noodzaak van Uw leer;
Beseffen niet de Liefde die uw hart belaaft.
Maar zij die weten dat Uw Licht met volle glans zal schijnen,
Begroeten U eerbiedig als den Heiland van het nieuwe ras.

Eens zal ontbranden strijd door u ontketend,
Voor 't overwinnen van uw bevrijdend woord.
Dan zal d'aarde gans U zeg'nen
Als de Leraar van een edeler, beter Mensheid
Waarvan de Eng'len blijde medewerkers zullen zijn.

Voor ons, de Sterverkondigers,
Zijt Gij de lang verwachte
De vrije Meester van het volle Leven.

(zonder datum, wellicht voor 1929)

In "DE VRIJE MEESTER EN DE MENSENZOON" getuigt Wittemans ervan hoe moeilijk hij het vindt om de leer van de Christus en die van Krishnamurti met elkaar te verenigen. Toch ziet hij nog steeds Krishnaji als de nieuwe incarnatie van de Wereldleeraar.

Pentekeningen Elsa Van Hagendoren
Uit: Levenszangen

DE VRIJE MEESTER EN DE MENSENZOON

De vrije Meester zegt: "Gij zijt alles;
In 't geestelijke is geen Christus, Boeddha".
'k Begrijp hem niet; zij beiden waren hoogst bevrijde wezens,
ten eeuwigden dage ons de Weg bereidend.

Doet hun voorbeeld ons niet treden uit het kleine zelf?
Geeft de Christus reeds op aarde niet 't gevoel des hemels,
Een ontelb're schat voor hart en ziel?
Is niet de Mensenzoon een gouden beker voor het zielenleven?

In Uw dienst trad ik, Chrestos, om de Wet te volgen;
Ontslagen voel ik mij niet, tot volbrengen van mijn taak.
De wereld spreekt geen betere taal nog dan de Uwe;
Uw kroon draagt Gij nog steeds, voor ons,
gevuld met doornen.

Hoe luid weerklinkt aldoor Uw stem ter wereld,
Voor Krishnamurti's woorden niet bereid.
Aangekondigd hebben wij de nieuwe Leraar,
Die toch uw blijde Boodschap niet verbleken deed.

Maar mijn ziele dorst naar U, van uur tot uur,
Zoals de bloem door het water wordt gevoed,
Zoals de Zon alleen verheugt dez' somb're aarde,
En het kind beide armen uitstrekt tot zijn moeder.

Is dit zwakheid eer? Sterkt ons niet de vrije Meester,
Die ons roept ten hoogste bergtop?
Doch voert Gij ons daarheen niet zelf,
Reeds door dit enkel woord: "Volg mij"?

Eng blijft steeds het pad, al willen wij het vrij betreden,
Zonder drukkend kruis, nog sombre kluisters;
Maar bij elke stap staat God voor ons, zo liefdevol;
Ieder bloem ten steile weg verbergt uw heilig beeld.

Hij die eens uw kloppen heeft gehoord,
Kan niet meer voor U de deur gegrendeld houden.
Zijn hart is vol van Uw Liefde en loopt er graag van over.
Wat ter wereld kan ons ooit daarvan scheiden?

Iedere dag, als ik mij verhef in d'ochtend-stond,
Verrijst Uw beeld mij voor het oog,
Dat ik eens in hoger kring aanschouwen mocht,
En niet verlaten wil, tot aller zegen.
Anderen hebben Uw roep niet al' gehoord;
Of wel, vervreemd door dogma's, fanatisme en bijgeloof,
Drinken gretig ieder woord van krishnaji,
Vol extase voor zijn woeste, vrije taal.

Vervolg van pagina 5

Frans Wittemans als Theosofische dichter

Christian Vandeckerkhove

Doch in mijn geest, die heel de aarde omklemt,
In 'n wijd begrip, het alles wil verslaan,
Omvat de Christus' liefde ook de stoute Leraar,
Die mij boeien kan tot laaiens toe.

O Krishnaji, gij ook zag overal uw metgezel;
Gij zingt nog luid uw lied van hoogste liefde,
Dat boven alle mensenbanden looft het Leven.
Gij en ik zijn één, want wij zijn het Hoogste zelf.

Het licht waarin ik sta, dat uit de Hemelen daalt,
Straalt nog meer op u, in scherper kleuren schitterend.
Het woord dat ik steeds hoor, al klinkt het anders bij u thans,
Gij hebt het zelf gezegd destijds:
"Ik ben de Weg, de Waarheid en het Leven".

Nu breekt gij de oude kluisters en geloven,
Verbrijzelt vormen van 't verleden, licht alles toe opnieuw;
Maar de Wet van Broederschap, Dienst en Vrede,
Van Vrijheid, Blijdschap, gaf de Chrestos 'n eeuw'gen Troon.

ZIJN WIJ BEVRIJD?

Vrienden, ik bespeel met u een machtig orgel,
Saamgesteld door verscheiden stralen van 't bestaan.
Wij vormen 't beeld der ganse mensheid,
Opgetrokken door des Wereldlaars boodschap.

Welk is de echo van ons laatste samenzijn?
Krishnaji vertoont ons 't bevrijdingsbeeld;
Een beeld dat menig vormen reeds vertoonde
Nirwana, Chrestos, zaligheid, verlossing.

Wat is een woord; het een is 't ander waard;
Kijk niet blind op eigen liev'lingsbeeld;

Wij allen zijn gekleurd, al naar onz'aard
Laat ons eerbiedigen 't leven gelijk het is.

Bevrijd zijn w'allen, daar wij Stergenoten heten;
Losgemaakt van dogma, leer, autoriteit,
Voelen wij ons vrij; gebroken zijn de boeien;
Daarvoor deed de Vrije Meester 't nodig werk.

Maar wij staan op aarde nog, om dienst te doen.
Laat ons elkander hierin vertrouwen schenken,
Geen oordeel vellen voor een onbegrepen daad,
Wier oorzaak onbekend nog is voor d'anderen.

Gij zijt al klavieren van mijn orgelspel,
Die mij tonen geven van uw harmonie.
Clothilda, gij volgt het dichtst de geest van Jiddu
(Krishnamurti);

Karel leunt op Tibetaanse onthullingen.

Maria de Innige koos voor de Père Antoine als gids;
Jozef Geerts vervolgt zijn weg met eigen kristen licht;
Nonkel Jef behoudt zijn katholiek geloof;
Hendrik Dirckx bewandelt heel een Pantheon.

Ik voel mij vrij van d'een of andere richting,
Omdat ik z'alle liefdevol omsluit.
Het witte licht bestaat uit zeven kleuren,
Waarvan een enkel toch ons hoofdstraal is.

Ik verricht een vrije aangenomen dienst op vele wegen,
Die ik niet al beschrijven kan;
Maar ik vraag u eerbied voor mijn daden;
Ik geef u allen hoogste liefde, trouw, zoveel ik kan.
(onuitgegeven (voor de vrienden van De Ster), 16 januari 1940)

NA VIJF EN TWINTIG JAAR

Een kwart eeuw vervlogen, Christus, o Heer,
Sinds mijn eerste ontboezeming, en nu eens meer,
Bied ik U al wat mij het heiligst is,
Mijn ziel, ja heel het wezen, als hoogste lafenis.
Maar waarom vertolken al hetgeen mij tot U bindt?

Pentekeningen Elsa Van Hagendoren
Uit: Levenszangen

Vervolg op pagina 7

Vervolg van pagina 6

Frans Wittemans als Theosofische dichter

Christian Vandekerkhove

Welk is de diepe drang dien 'k thans naar U vind?
Is het dat Ge in mijn ontwaakte hart volkomen zijt geboren?
Dat uw bovenmenselijk licht rond mij komt glore[n]?

Soms als ik mijn ogen sluit, zie ik U verschijnen.
Uw blikken doen dan zorg in 't niet verdwijnen.
Maar steeds voel ik U, of Uw engelen, rond mij.
In U herboren, ben ik als een kind zo blij.

Is dit gemis aan kracht? Zijt Gij niets meer dan 'n kruik?
Moet de mens dan gaan alleen, zich schamend onder 't juk,
Dat Gij ons gaf te dragen, al is het nog zo zacht,
Gij, de goede Herder, die geduldvol op allen wacht?

Juist door Uw woorden, voel ik mij vrij en ongebonden,
Verlost van zorgen, niet verlost door zonden;
Wel aan Uw wet van liefde vastgeklemd,
Op dienst der wereld steeds gestemd.

Toen de mare van Uw Tweede Komst werd verspreid,
Bracht ik dez' blijde boodschap over, wijd en zijd;
Mysteriën, hoog verheven, verlichtte' en boeiden mij;
Getrouw stond ik den Groot-Hiërofant ter zij.

Te Ommen werd vooreerst Uw Heilandstem gehoord;
Toen was van zaligheid gans vol de beker in dit enig oord.
Daarna verhief Krishna de krachtvol', fiere taal
Van één die in zijn vrijheid kent noch perk, noch paal.
Maar Gij Nazarener, trekt nog steeds ons aan;
Het Woord dat eens weerklonk aan d'oevers der Jordaan.
Werd door geen enkel leer tot nu vervangen.
Hoe zou ik niet naar U vol vuur verlangen?

In Uw naam heb ik gehoed UW kudde, bewaard hen allen,
Die Gij mij hebt gegeven; als in gewijde hallen
Komen wij te samen, met broederschap als hoogste goed.
't Is in Uw hart, dat 'k vond die zonnegloed.

Gij zo verheven boven hen, die grote wijzen waren,
Staan ter voorportaal en ons inwijding doen ervaren,
Gij komt veel dichter, op 'n enkele roep, ons toe,
Of zendt Uw Engelen, als wij zijn zielsmoe.

Dit blijft het grote wonder: de vervulling van Uw woord,
Dat als twee of drie vergaderen in Uw naam,
welk zij het oord,
Gij onzichtbaar optreedt in hun midden,
Zonder dat zij daarom zelfs tot U bidden.

Dan zijt Gij in onz'gemeenschap vaak aanwezig geweest;
Gij waart de trouwe Metgezel,
als bezieling wij hadden 't meest,
Ons verborgen Leider, die verwacht werd als Messias,

Wiens Nederdaling op dez'aard onz'boodschap was.

Scheen Uw wederkomst wel niet de enige redding
Voor de wereld die geestelijk onderging?
Ontneemt Uw heerlijkheid ons niet des levens last?
Wie U vond, die houdt Uw hand steeds dichter vast.

In dit eenvoudig huis, een paradijs voor ons gevoel,
Wijd ik U, na vijftientwintig jaar, met nog hoger doel,
In onverbreekbaar' dienst, dit tweede lied.
Dat ik de dierb're Stergemeenschap aanbied.

(Aan mijn broeders en zusters der "Vrije Stergemeenschap",
11 augustus 1940)

Deze reeks verspreide gedichten is een mooie getuige van Frans Wittemans' geloof, hoop en trouw aan het Geestelijke Pad, in haar vele verschijningsvormen en zijn respect voor de opvatting van de ander. De boodschap van Krishnamurti werd geïntegreerd, de Christus bleef hij trouw.

Bronnen

- *Wittemans: Levenszangen, met pentekeningen van Elsa Van Hagedoren, Antwerpen, De Ster, 1932 (Aan mijne vrienden voor mijn zestigsten verjaardag)*
- *Wittemans: Levensdiepte, met een omslagtekening van Leo Marfurt, Brussel, E. Vanderstichelen, 1942 (Aan mijn Vrienden aangeboden bij mijn zeventigsten verjaardag (1872-1942))*
- *Mijn privé Wittemansarchief*

Annie Besant ontmoet Loge Antwerpen in Brussel
links van Annie Besant, de voorzitter van de loge: J. Claessens,
rechts van Annie Besant: Frans Wittemans
Archief Antwerp Branch

Conférence imagée, euritmie en paneuritmie

Christian Vandekerckhove

Een weinig gekende artistieke vorm van expressie is de *Conférence Imagée*. Deze techniek werd ontwikkeld door de Belgische theosoof Serge Brisy. Haar echte naam was Nelly Schoenfeld. Ze werd geboren in Elsene op 21 mei 1886 en overleed op 2 augustus 1965. Serge was een zeer veelzijdig persoon. In 1916 werd ze lid van de Theosofische Vereniging. Later zou ze de derde secretaris-generaal worden van de Belgische Theosofische Vereniging (van 1938 tot 1945). Hiermee zette ze de taak verder van haar twee illustere voorgangers, Jean Delville (1911-1913) en Gaston Pollak (1913-1938).

Brisy voelde zich nauw betrokken met de jongeren en was in die zin ook een belangrijk bezieler van de theosofische leefgemeenschap Monada, waarvan ze medestichtster was (zie mijn artikel hierover in Het Witte Lotusblad, nrs. 7-8 van 2008). Bij Monada waren muziek en toneel volwaardige onderdelen van de opleiding der kinderen. Daarnaast was ze jarenlang voorzitter van de Branche Krishna, een verdwenen tak van de Belgische Theosofische Vereniging, die zich vooral op jeugd richtte.

Zij was tevens een vooraanstaand feministe en stond een tijd aan het hoofd van de Belgische Droit Humain, een gemengde, voornamelijk atheïstische Vrijmetselaarsbediëntie.

Velen zullen zich Serge Brisy herinneren als hervormster van het gevangeniswezen, waarvoor ze in België werd benoemd tot Ridder in de Leopold II Orde. Haar missie bestond er in, niet enkel de gevangenen menselijk te maken, maar ook om via voordrachten en gevangenis tijdschriften, het spiritueel niveau van de gedetineerden te verheffen.

Haar betrokkenheid met de podiumkunsten heeft ze in verschillende domeinen laten zien. Reeds tijdens haar jeugd schreef ze toneelstukken: eerst atheïstisch gericht, later spiritueel. De dans heeft haar nooit onberoerd gelaten en in 1955 is ze naar Adyar vertrokken om Srimad Rukmini Devi te assisteren in Kalakshetra, haar internationaal ver-

maard instituut voor de dans. Ze zou dit blijven doen tot haar overlijden in 1965. Uiteindelijk is Serge Brisy de ontwikkelaar van wat door haar genoemd werd:

Serge Brisy

Ex archivo Belgische Theosofische Vereniging vzw

Conférence Imagée.

Conférence Imagée, of *uitgebeelde voordracht*, is een voordrachtstechniek die op volgende manier werkt:

De spreker spreekt of leest zijn voordracht en ondertussen zijn er personen die het podium op- en afdalen en de vertelde zaken uitbeelden, op een rechtstreekse, zakelijke manier, of op een suggestieve, symbolische wijze.

De achterliggende bedoeling is natuurlijk om het publiek voorbij de woorden te leiden. De verbale communicatie wordt ondersteund door non-verbale suggesties.

Een mogelijke kritiek op deze manier van werken, zou kunnen zijn, dat we hierdoor de verbeeldingsfunctie van de toeschouwer gaan kortsluiten. (*Het woord verbeelding heb ik in deze context opzettelijk gesplitst in ver en beelding, om de nadruk te leggen op het creëren van beelden door onze geest.*)

In de *Conférence Imagée* wordt de

verbeelding geholpen, maar tegelijk ook in een bepaalde richting gestuurd. Een niet geleide verbeelding zal creatiever zijn en gemakkelijker een divergente koers kunnen varen. *In feite is het beperken van de creativiteit de prijs die wordt betaald voor een goede didactiek.* Het is een beetje zoals de vergelijking tussen een boek te lezen en de verfilmde versie te zien. Nemen we als voorbeeld *de Reis naar het middelpunt der aarde*, van Jules Verne. Het boek dateert van 1864 en de eerste filmversie is, voor zover mij bekend, van 1959. Daarna zouden er nog andere versies volgen. Wie de film heeft gezien, zal zich het binnenste van de aarde, met haar flora en fauna en zelfs menselijke bewoners voorstellen zoals de scriptschrijver en de regisseur ze zich hebben voorgesteld. Deze hebben vanuit de boekversie constant keuzes moeten maken en persoonlijke interpretaties gegeven. De kijkers van de film kennen als het ware enkel het verhaal, gezien door de bril van de filmmakers. De lezers van het boek, daartegenover, zijn zelf de scriptschrijvers en regisseurs. Zij gebruiken hun fantasie en hun verbeelding voor dit verhaal. De eerste manier om het verhaal te ervaren, is gemakkelijker, maar minder creatief dan de laatste. Alle kijkers van de film zien hetzelfde verhaal, terwijl de lezers van het boek elk hun eigen verhaal zien.

Ook bij de lezingen en voordrachten is de techniek niet blijven stilstaan. De toneelspelers van de *Conférence Imagée* zijn intussen achtereenvolgens veelal vervangen door projectie van dia's, slides en thans Power Point presentaties. Toch mogen we de *Conférence Imagée* niet zomaar naar het archief verwijzen. Ook in onze tijd kan deze methode nog met succes worden toegepast. Misschien moeten we deze techniek van onze veelzijdige en creatieve theosoof, na een grondige facelift, een nieuw elan geven, maar aangepast aan de noden en de smaak van onze tijd.

Hoe dan ook, zullen we er op moeten letten, niet al te concreet te worden in

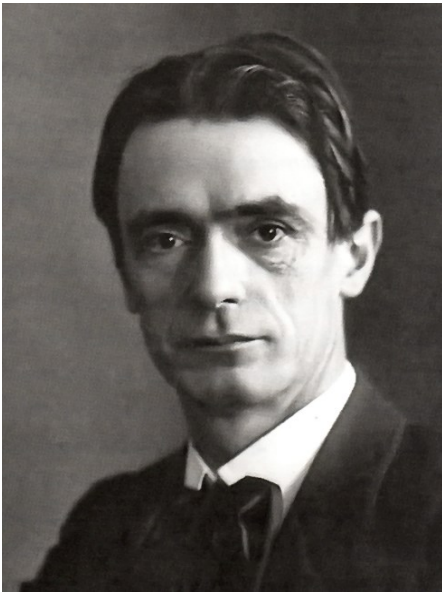
Vervolg van pagina 8

Conférence imagée, euritmie en paneuritmie

Christian Vandekerkhove

de uitbeelding, zodat we de scheppende kracht van de verbeelding van het publiek, het gras niet onder de voeten wegmaaien. Ieder kent toch de uitdrukking: *“het laat niets meer over aan de verbeelding”*.

Rudolf Steiner
nl.wikipedia.org

Euritmie van Rudolf Steiner

Een andere vorm van creatieve expressie van bewustzijnsinhouden, is de Euritmie, die we niet mogen verwarren met het verwante begrip Paneuritmie, waarover straks meer. De etymologie van de term euritmie, zou al een artikel op zich kunnen vullen.

Het oudste gebruik van het woord euritmie, vinden we bij de Romeinse architect Vitruvius, die leefde in de 1ste eeuw voor Christus. De meeste mensen kennen zijn naam enkel in verband met de “Vitruviaanse mens”, die afbeelding van de mens en zijn ideale proporties, uit zijn enige bewaarde boek *“De Architectura”*. Deze afbeelding is overigens meer dan 1000 jaar jonger dan Vitruvius, want de oorspronkelijke afbeeldingen uit zijn boek zijn allemaal verloren gegaan. In dit boek gebruikt hij de term euritmie een beetje als *goede verdeling, goede verhoudingen*. In de middeleeuwen werd de term gebruikt voor de *behendigheid*, waarmee een chirurg(ijn) zijn in-

strumenten harmonisch en aangepast aan de persoon hanteerde.

De Franse positivistische filosoof *Hippolyte Taine* (1828-1893) geeft de meest universele definitie van euritmie: *“harmonische schoonheid die ontstaat door een gelukkig en harmonisch samenspel van lijnen, vormen, bewegingen of geluiden.”*

Hoewel we de term *euritmie* dus letterlijk zouden kunnen vertalen als *“goed ritme”*, dekt hij natuurlijk veel meer dan dat. Samenvattend, kunnen we de betekenis herleiden tot *“harmonie van elementen binnen een geheel”*. Dit brengt ons dicht bij De euritmie van Steiner.

De euritmie, zoals wij in de context van dit artikel bedoelen, is een techniek die door Rudolf Steiner (1861-1925) werd ontwikkeld rond 1911; dat is ongeveer de periode dat hij de Theosofische Vereniging verliet, waarvan hij tot dan Secretaris-Generaal voor Duitsland was. (zie in dit verband mijn artikelenreeks: *“Rudolf Steiner, theosoof malgré lui”* in het Witte Lotusblad van mei en juni 2007)

Steiner ontwikkelde vaak een theorie of methode naar aanleiding van een vraag uit zijn zeer groot publiek. Dit geldt ook voor de ontstaansgeschiedenis van de euritmie. Een moeder vroeg raad voor haar dochter en wel of het mogelijk zou zijn om door middel van ritmische en harmonische bewe-

gingen een helende werking op het lichaam te veroorzaken. Dit was voor Steiner voldoende om zijn methode uit te werken. Spoedig zou hij hierin worden bijgestaan door zijn echtgenote, Marie von Sievers, die overigens, de naam euritmie bedacht. Reeds in 1908 had hij aan de Russische schrijfster Margarita Woloschin (1882-1973) gevraagd of ze bepaalde passages uit zijn reeks voordrachten over het Johannesevangelie zou kunnen dansen. Al in die tijd zat hij te denken aan de mogelijkheid om teksten in dans uit te drukken. Woloschin was overigens van bij de aanvang (1914) van de bouw van het eerste Goetheanum in Dornach betrokken bij de koepelschilderingen, waar ze geschiednismakende Faustopvoering met euritmie bijwoonde.

In grote lijnen zouden we kunnen zeggen dat euritmie een kunstvorm is die spirituele inhouden tracht uit te drukken door middel van bewegingen van het lichaam, de armen en de handen, hierin bijgestaan door kleurrijke, sluerende kledij. Wie naar een euritmie-opvoering kijkt, zou de indruk kunnen krijgen dat het hier gaat om een heel expressieve, harmonische dans. Op subtiel gebied gebeurt echter ook iets. De danser werkt niet enkel vanuit zijn lichaam, maar vanuit de totaliteit van geest, ziel en lichaam. Het gaat dus werkelijk om een spirituele techniek.

Euritmie bestaat in een aantal verschillende vormen en toepassingen. Zo ken-

Euritmie
www.hsleiden.nl

Vervolg op pagina 10

Vervolg van pagina 9

Conférence imagée, euritmie en paneuritmie

Christian Vandekerckhove

www.antroposofie.be

nen we tooneuritmie (euritmie als zichtbare zang en muziek), wordeuritmie (euritmie als zichtbare spraak), waarbij de geuite fonemen door bewegingen van lichaam en handen worden uitgebeeld en heileuritmie (euritmietherapie). Euritmie kan dus gebruikt worden als podiumkunst, als helend proces, als integratie van al onze verschillende inhouden, als incarnatiemiddel of als expressie van de ziel.

In Nederland vormt euritmie een geïntegreerd onderdeel van het programma van de *Steinerscholen* (in Nederland: *Vrije Scholen* genoemd), zowel in het lager- als in het middelbaar onderwijs. In België gebeurt het slechts sporadisch.

In Nederland bestaat bovendien een vakopleiding tot docent euritmie.

Euritmie heeft na een eeuw een grote evolutie ondergaan. De traditionele vorm bestaat nog steeds, maar nieuwe generaties hebben de instructies van

Steiner aangepast aan muziek en smaak van de huidige tijd. Het lijkt stilaan om twee scholen te gaan: de traditionalisten en de progressieven. Uiteraard hebben beide hun kwaliteiten en verdiensten!

Paneuritmie van Peter Deunov

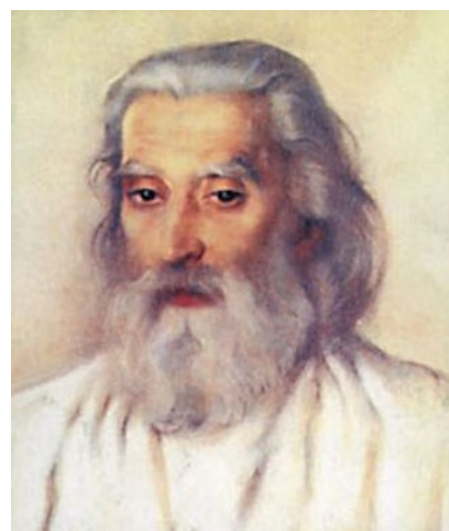
Onafhankelijk ontstaan van de euritmie van Rudolf Steiner, werd de Paneuritmie in het eerste derde van de 20ste eeuw in het leven geroepen door de Bulgaarse Meester Peter Deunov (1864-1944). In onze streken is Deunov jammer genoeg minder bekend dan zijn leerling Omram Mikael Aïvanhov, die in de jaren dertig van de twintigste eeuw naar Frankrijk werd gestuurd om de leer van zijn meester uit te dragen.

Nochtans is Peter Deunov niet de eerste de beste. Zijn leerlingen noemden hem *Beinsa Douno*, wat we vrij zouden kunnen vertalen als "hij die doorheen de

woorden het goede brengt". Bulgarije kent twee nationale helden: de monnik Cyrilus, vader van het Glagolitisch alfabet, waaruit later het Cyrillisch is ontstaan en Peter Deunov! Albert Einstein zegt over hem: "de hele wereld brengt hulde aan mij en ik breng hulde aan de Meester Peter Deunov uit Bulgarije".

In de stoffelijke wereld lijkt Deunov niets met de theosofie te maken te hebben, maar het leidt geen twijfel dat hij uit dezelfde hiërarchie van Meesters stamt als de ons meer vertrouwde *Koot Humi*, *Morya*, *Hilarion*, *Jezus*, *Serapis*, enz. Aan het einde van de 19de eeuw had Deunov in de VSA theologie en geneeskunde gestudeerd. Rond 1900 stichtte hij de *Universele Witte Broederschap*. Tussen dit moment en zijn overlijden in 1944 zou hij 7.000 spirituele voordrachten geven. Wat ons in de context van dit artikel interesseert, is zijn paneuritmie.

De naam paneuritmie volgt dezelfde etymologie als euritmie, met daarbij nog het voorvoegsel *pan*, dat totaal betekent. Deunov legt het uit als volgt: het woord bestaat uit drie wortels: het voorvoegsel *Pan* betekent alles, algemeen, kosmisch; het tweede deel *eu*, betekent authentiek, superieur, hoogste en drukt de essentie uit, het reële, het essentiële in de we-

Peter Deunov
Mistrios-devendados.blogspot.com

Vervolg op pagina 11

Vervolg van pagina 10

Conférence imagée, euritmie en paneuritmie

Christian Vandekerkhove

reld. *Ritme* betekent regelmaat, juistheid in alle bewegingen en alle andere uiterlijke uitdrukkingen van de dingen. Samengevat is paneuritmie *het hoogste kosmische ritme*.

Deunov geeft in enkele aforismen weer wat paneuritmie eigenlijk inhoudt:

- De Paneuritmie is de Wetenschap van de harmonische en redelijke bewegingen van de Natuur.
- Door de paneuritmie gaat de mens het Goddelijke tegemoet en ontvangt dit.
- Samen met de Almachtige, die het Universum bouwt, werkt hij aan de verwezenlijking van het grandioze ideaal van het Leven.
- De Paneuritmie is voor de mens een bewuste uitwisseling met de krachten van de Levende Natuur.

Hij wijst ons erop dat al de bewegingen die we in ons dagelijks leven maken, de uitdrukking zijn van ideeën. De gedragspsychologie erkent wel een relatie tussen lichaamshoudingen en innerlijke toestanden, maar blijft hierbij op het materiële vlak. Deunov heeft het natuurlijk ook over de hogere gebieden in de mens.

De paneuritmie is gebaseerd op zeven principes:

1. Het principe van de rede
2. Het principe van de overeenkomst
3. Het principe van de vibratie of beweging
4. Het principe van de polariteit of de dualiteit
5. Het principe van het ritme
6. Het principe van oorzaak en gevolg
7. Het principe van de eenheid of de verwantschap.

Het is niet zonder reden dat de paneuritmie – net als de euritmie overigens – belang hecht aan elke gemaakte beweging en aan de kleuren van onze kledij. De paneuritmie bestaat in de rituele vorm uit een reeks dansoefeningen die onder harmonische muziek in grote kringen, vaak door duizenden deelnemers tegelijk worden uitgevoerd.

De reeks bestaat uit een opvolging van 28 oefeningen, die gebaseerd zijn op de levende natuur en vormen een uit-

drukking van de spirituele ontwikkeling van de mens. De gehele uitvoering van al deze bewegingen duurt ongeveer 40 minuten.

Daarnaast is er de praktijk in het dagelijks leven, die bestaat uit een discipline van denken, voelen en bewegen. Als we op de drie gebieden: fysiek, emotioneel en mentaal de hoogste frequenties nastreven, zullen we onze goddelijke natuur steeds meer kunnen realiseren.

Net zoals in de theosofische leer wordt hier de stof gezien als een mogelijkheid om de geest uit te drukken.

We zouden de paneuritmie kunnen zien als een prachtige vorm van toegepaste theosofie.

Bronnen:

- Van Dam, Imke Jelle: 100 jaar euritmie - <http://docentdans-euritmie.nl/index.html>
- Deunov, Peter: Paneurythmie, Sèvres, Franternité Blanche Universelle, 1954
- <https://www.youtube.com/watch?v=wh-WLJn29JE>

www.digilander.iol.it

www.youtube.com

Jean Delville, kunst in dienst van de mensheid

Sabine Van Osta

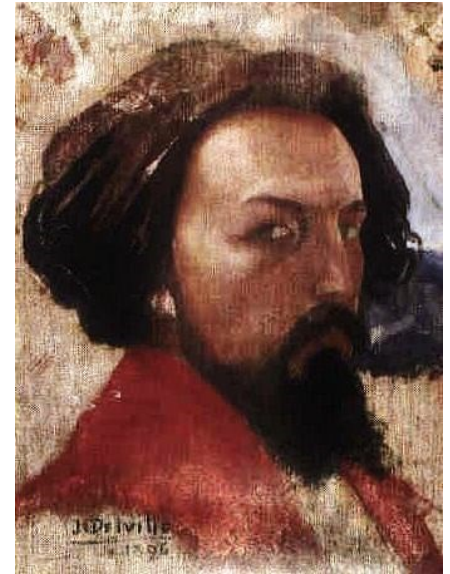
In een themanummer van een Belgische Theosofische loge rond Theosofie en Kunst kan en mag een artikel over schilder, schrijver en dichter Jean Delville niet ontbreken. Buiten het feit dat hij van 1911 tot 1913 de eerste Secretaris-Generaal was van de Belgische Sectie van de Theosofische Vereniging, zijn zijn werk als kunstenaar en zijn rol en positie binnen de Belgische kunst en esoterische wereld van nog groter belang, ook al was de kunstwereld zelf dat op het einde van zijn leven, begin jaren 1950, even vergeten. Naast een indrukwekkend oeuvre als schilder, heeft Jean Delville een aantal teksten en gedichten nagelaten waarin wij zijn vaak ongezouten opvattingen terugvinden o.a. over de rol van de kunst voor mens en maatschappij. Beide gedeelten van zijn nalatenschap getuigen van de diepe spirituele interesse die in hem leefde. Hij was bekend met theosofie, magie, kabbala, hermetisme en het werk van Jiddu Krishnamurti. Hij was tevens vrijmetelaar, Rozenkruiser en Martinist.

In het volgende artikel trachten we nader kennis te maken met Jean Delville, zijn leven, zijn werk en zijn ideeën en een zeer beknopt portret te geven van deze zoekter naar Waarheid.

Het leven

Jean Delville werd geboren op 19 januari 1867 in Leuven als zoon van een Waalse vader, die hij nooit gekend heeft, en een Vlaamse moeder van bescheiden komaf. Zijn moeder huwde de postbediende Victor Delville van wie hij de naam draagt. De jonge Delville is zeer onder de indruk van zijn grootmoeder langs moeders kant, wiens moed en onverschrokkenheid hem altijd zal bijblijven, zo getuigt zijn autobiografie. Al vroeg in zijn jeugd wordt zijn uitzonderlijk beeldend talent opgemerkt en hij krijgt toestemming van zijn vader om lessen te volgen aan de Brusselse Academie voor Schone Kunsten, bij Jean Portaels, de bekende kunstschilder en portrettist, een laureaat van de Prijs van Rome (1842). Delville volbrengt zijn kunststudie met veel succes en rijft de ene prijs en erkenning na de andere binnen.

Op zijn twintigste begint hij zijn werk tentoon te stellen en is hij terug te vinden in de artistieke, avantgardistische kringen rond de Brusselse academie, meer bepaald in L'Essor (1879 - 1891) een groep kunstenaars die wel

Jean Delville - zelfportret
www.flickr.com

ontstaan is in eerder genoemde academiekringen, maar die nadien de banden met de academie verloor. Uit deze kunstenaarsgroep zouden niet veel later Les XX (1883) en Pour L'Art (1892) voortkomen, bewegingen waar Jean Delville eveneens mee verbonden was, bij laatstgenoemde zelfs als oprichter. Deze kringen bleken uiteindelijk een voorttrekkersrol te spelen in Europa en hadden als hoofdactiviteit het organiseren van tentoonstellingen van haar leden-kunstenaars, waaronder Jean Delville maar ook James Ensor, Fernand Khnopff, Theo van Rysselberghe, Adolphe Hamesse, Félicien Rops om er maar een paar te noemen.

Rond 1892, vertoeft Delville in rozenkruiskringen en is hij actief lid van de groep rond Joséphin Péladan als exposant in de Salons de la Rose+Croix waar een aantal van zijn creaties een centrale plaats in de tentoonstelling krijgt. Uit deze periode dateert onder meer zijn tekst *La Mission de l'Art* (De Missie van de Kunst) waarin hij de principes uiteenzet van wat hij noemt het Idealisme. Hierover later nog meer. Hij verblijft een tijdje in Parijs om er de Salons mee te helpen realiseren. Zijn eerste contac-

Le Christ glorifié par les enfants (1894)
www.cavetocanvas.com

Vervolg van pagina 12

Jean Delville, kunst in dienst van de mensheid

Sabine Van Osta

ten met en achtereenvolgens lidmaatschap van de Theosofische Vereniging zouden dateren uit de tweede helft van de jaren 1890, wanneer de eerste Belgische loges ontstonden. In 1892 sticht hij de eerdergenoemde kunstenaarskring Pour l'Art, geheel in de geest en volgens de esthetica van de Salons de la Rose+Croix.

Delville neemt in 1894 deel aan de Prijs van Rome die destijds werd georganiseerd in het Museum voor Schone Kunsten te Antwerpen. In zijn autobiografie geeft Delville een levendige beschrijving van hoe deze wedstrijd verloopt, waaruit hij als laureaat tevoorschijn komt. Op dat ogenblik is hij reeds gehuwd en heeft hij twee kinderen. Hij vertrekt met zijn gezin richting Rome, waar hij dankzij een prijzengeld van toen 25.000 Belgische frank, zich een tijd verder kan bekwamen in de schilderkunst, in een villa met atelier aan de Piazza Dante, ter beschikking gesteld door de Belgische regering. Ondertussen blijft zijn interesse in esoterie en het occulte levendig. In 1895 publiceert hij zijn *Dialogue entre*

La Porte Lumière
www.tradition-mystique.net

De Prijs van Rome

Van oudsher genaamd de Prix de Rome, een studiebeurs voor veelbelovende jonge kunstenaars die werd ingesteld in 1663 door de Franse Koning Lodewijk XIV waarbij de winnaar op kosten van de koning een jaar in het Palazzo Mancini te Rome kon verblijven om zich verder te bekwamen in de kunsten. Sinds de onafhankelijkheid van België, werd de prijs ook in België in het leven geroepen in 1832 en toegekend door de Belgische regering aan verdienstelijke kunstenaars in verschillende disciplines, de beeldende kunsten en muziek.

nous, waarin hij zijn esoterische en occulte ideeën uiteenzet.

In 1900 wordt Delville uitgenodigd om les te gaan geven aan de Glasgow School of Arts, hetgeen hij zal doen tot in 1907, waarna hij terugkeert naar de Academie voor Schone Kunsten te Brussel waar hij vervolgens kunst zal onderwijzen tot 1937.

In 1911, het jaar waarin de Belgische Theosofische Vereniging wordt opgericht en Delville aantreedt als eerste Secretaris-Generaal van de nieuwe Sectie, krijgt hij opdracht om de Assisenzaal van het Justitiepaleis te Brussel te decoreren. Dit werk zal hem in totaal vijf jaar in beslag nemen met een onderbreking tussen 1914 en 1918. Tijdens de Eerste Wereldoor-

log, vlucht hij met zijn gezin, vrouw en zes kinderen, naar Londen. Delville organiseert er een Patriottenliga onder de Belgen die er verblijven, omringt zich met andere Belgische kunstenaars en houdt toespraken, o.a. in Hyde Park. Eens de oorlog voorbij, keert hij terug naar Brussel; zijn gezin volgt hem een maand later. Hij herneemt zijn werk zowel aan de Academie in Brussel als met het uitvoeren van opdrachten voor privé- en institutionele opdrachtgevers.

Jean Delville was een man van idealen die hij niet zonder kracht bekend maakte en wilde laten doordringen in de wereld. Hij liet zich vaak op compromisloze wijze uit in zijn geschriften en schuw-

Vervolg op pagina 14

Vervolg van pagina 13

Jean Delville, kunst in dienst van de mensheid

Sabine Van Osta

L'Oubli des Passions
www.illusiongallery.com

de polemieek en confrontatie niet. Daarmee maakte hij zich niet steeds geliefd en hij plaatste zich soms in een isolement. Hij zou slechts twee jaar Secretaris Generaal zijn van de Belgische Theosofische Vereniging.

Tegen het einde van zijn leven was iedereen Delville en zijn werk vergeten, ook al onder invloed van het op dat ogenblik verder oprukkend materialisme. Jean Delville overleed op 19 januari 1953 op 86-jarige leeftijd in Vorst. Hij zou de hernieuwde interesse in zijn werk niet meer meemaken. De eerste postume tentoonstellingen van zijn werk zouden plaats vinden in Londen (1968) en Parijs (1972). In zijn *Notice sur Jean Delville* vermeldt Ciamberlani de uitspraak van Delville: “Je ne vis que par la pensée et pour la pensée” (Ik leef slechts door de gedachte en voor de gedachte). Deze uitspraak en ook zijn gedicht “Credo” geven wellicht het beste de trouw weer die Delville heeft opgebracht aan zijn idealen en ideeën die hij

steeds trachtte te volgen en in zijn leven trachtte toe te passen. Zelfs wanneer dat voor gevolg had dat zijn gezin en hij het met minder moesten stellen dan wanneer hij minder strikt in zijn opvattingen was geweest.

Een volgend artikel zal dieper ingaan op juist deze gedachtewereld en idealen van Jean Delville en hoe deze in zijn werken tot uiting zijn gekomen.

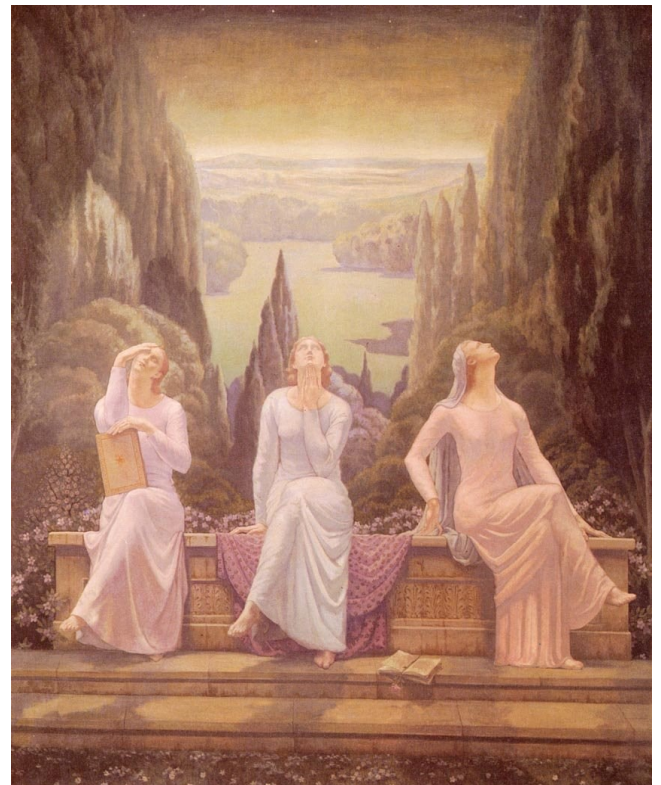
Credo

*Ik geloof in alles wat de massa vandaag ontkent
In de krachten van de hemel en de mensheid,
In alles wat zich hult in droom en schoonheid,
In eeuwige geest, in de ziel en in genie.*

*Ik geloof in de zuivere liefde en de dichtkunst
In de kalme wijsheid, in eenvoudige goedheid;
Want alleen het Ideaal bestaat werkelijk,
Ik geloof in alles wat orde brengt, en harmonie.*

*Want het is in mij, in mijn hart van naïeve goedgelovige,
Dat ik als nooit tevoren een goddelijke kracht voel leven.
De twijfel tast de zuivere goddelijkheid in het kind niet aan.*

*En omdat alles mij betovert en verlicht,
Hecht ik geen geloof aan de kracht van goud,
En geloof ik evenmin in het niets van de dood.*

Ecole de Silence
dreulma.artblog.fr

Aankondigingen

Dag met Tim Boyd

ZONDAG 10 AUGUSTUS 2014

De ideale dag om op een goede manier kennis te maken met de nieuwe Internationaal President van de Theosophical Society.

Programma:

- 10.00 Aankomst en koffie
- 10.30 Opening
- 10.45 Inleiding Tim Boyd
- 11.30 Groepsfoto
- 12.00 Lunch, soep en koffie (neem zelf brood mee)
- 13.30 Vragen en antwoorden
- 14.30 Theepauze
- 15.00 Link Officers meditatie
- 16.00 Einde programma

Organisatie: Internationaal Theosofisch Centrum

Taal: Engels

Locatie: Besant Hall, ITC

Kosten: vrijwillige bijdrage om de kosten te dekken

Graag vooraf uw aanwezigheid melden via ITC seminar administratie: activities@itc-naarden.org of bel 035 – 5417118

www.itc-naarden.org

Het **Internationaal Theosofisch Centrum** in Naarden is een van de drie internationale centra van de Theosofische Vereniging in de wereld. Naast het hoofdkwartier in Adyar (India) zijn de andere twee centra de Manor in Sydney (Australië) en het Internationaal Theosofisch Centrum (ITC) te Naarden (Nederland).

In 1925 schonk mevrouw Van Eeghen-Boissevain dit 17 hectaren groot domein aan Annie Besant, de tweede internationale presidente van de Theosofische Vereniging. In het ITC, dat sedert 1990 statutair de internationale president van de Vereniging als voorzitter heeft, worden regelmatig zomerscholen en cursussen georganiseerd.

Bovendien is het de zetel van de Europese Federatie der Theosofische Vereniging (EFTS).

Net als de voorgaande jaren hield Loge Witte Lotus hield haar Algemene Ledenvergadering in de maand mei. Naast de gebruikelijke verslaggeving over de werking van het afgelopen werkingsjaar, werden ook enkele nieuwe initiatieven voorgelegd, die door het Bestuur van de Loge verder zullen uitgewerkt worden.

Het Bestuur van Loge Witte Lotus is momenteel als volgt samengesteld:

Voorzitster: **Sabine Van Osta**

Penningmeester: **Christian Vandekerkhove**

Secretaris en Hoofdredacteur van Het Witte Lotusblad: **Lieve Ogenhaffen**

Vice-voorzitter, Bibliothecaris en Beheerder van het Gebouw: **Guido Hoste**

Webmaster: **Jan De Smedt**

Rekeningtoezichter: **Helmut Vandersmissen**

Erelid: **Leo Ongena**

We wensen alle leden te danken voor hun inzet en inbreng het afgelopen werkingsjaar en wensen alle leden van het Bestuur van onze Loge heel veel succes in hun functie.

Loge Witte Lotus - Lezingen op zondagochtend van 11:00u tot 13:00u**Locatie: OC Katrinahof - Fromentinstraat 1 - 2050 Antwerpen Linkeroever**

07/09/2014	Sabine Van Osta	De cyclus van leven en dood
05/10/2014		In uitvoering
02/11/2014	Lieve Opgenhaffen	Plotinus

Studieavonden: van 20.00 uur tot 21.30 uur**Locatie: Milisstraat 22 te 2018 Antwerpen****1ste donderdag van de maand: Thema-avond (informatie volgt in het septembernummer)****2de donderdag van de maand: Etica: Vivecacudamani - Sjangara****3de donderdag van de maand: Thema-avond (informatie volgt in het septembernummer)****4de donderdag van de maand: Toegepaste theosofie****5de donderdag van de maand: Vrij onderwerp**

Alle geïnteresseerden zijn van harte welkom op al onze activiteiten !

Alle verdere informatie is te verkrijgen via e-mail: info@logewitelotus.be of via GSM 0486 631 997 of 0476 879 968**De Belgische Theosofische Vereniging**

De Theosofische Vereniging werd opgericht te New York op 17 November 1875. Haar internationaal hoofdkwartier is gevestigd te Adyar (Chennai), India. Zij is een ontmoetingsplaats van zoekers naar waarheid en heeft afdelingen in vele landen over de hele wereld.

In Europa is een Internationaal Theosofisch Centrum gevestigd te Naarden (Nederland). In België zijn er loges te Antwerpen, Brussel, Charleroi, Gent en Leuven. Zij organiseren met grote regelmaat voordrachten en

studiebijeenkomsten en sommige, waaronder die in Brussel en Antwerpen, beschikken tevens over een uitgebreide bibliotheek. De voornaamste taak van de vereniging bestaat erin gelijkgestemde mensen bij elkaar te brengen en hen te stimuleren in hun zoekproces naar waarheid.

Loge Antwerpen werd opgericht in 1899. Loge Witte Lotus was tot voor kort de jongste loot uit de Belgische Theosofische familie. Opgericht in 2006, beoogt deze Loge eveneens een aantrekkingspool te

zijn voor zoekers naar en onderzoekers van waarheid.

Alle links, nationaal en internationaal, zijn te vinden op onze website:

www.logewittelotus.be

Vrijheid van denken

De Theosophical Society heeft zich wijd en zijd over de wereld verspreid en leden van alle religies zijn en worden er lid van zonder dat ze de specifieke dogma's, leringen en geloofsovertuigingen van hun eigen geloof opgeven. Daarom is het wenselijk het feit te benadrukken dat er geen enkele lering, geen enkele mening is, door wie ook onderwezen of gekoesterd, die in enig opzicht voor enig lid van de Vereniging bindend is, dat er geen lering, mening is die niet vrijelijk door enig lid mag worden aangenomen of verworpen. Instemming met haar drie doeleinden is de enige voorwaarde voor lidmaatschap. Geen leraar of schrijver, van H.P. Blavatsky tot nu toe, heeft enige autoriteit om zijn

leringen of opvattingen op te leggen aan leden. Elk lid heeft evenveel recht om zich te verbinden aan elke school van denken welke hij/zij wenst te kiezen, maar hij/zij heeft geen recht om die keuze aan een ander op te dringen.

Noch een kandidaat voor enig werk, noch enige stemgerechtigde kan onverkiesbaar gemaakt worden of het stemrecht verliezen wegens enige opvatting die hij/zij heeft of wegens het lid zijn van een school van denken waartoe hij/zij zou behoren. Mening en opvattingen geven geen recht op voorrechten en kunnen evenmin aanleiding zijn om strafmaatregelen te nemen.

De leden van de 'General Council' vragen elk lid van de Theosophical Society ernstig om deze fundamentele principes van de Theosophical Society te verdedigen, te handhaven en er naar te handelen, en ook onbevreesd zijn eigen recht te doen gelden op vrijheid van denken en van meningsuiting, binnen de grenzen van hoffelijkheid en rekening houdend met anderen.

